

Als je honger hebt, dan staan er koekjes op de kast

Janne Maaïke Gerlofs: 'In mijn vakanties werkte ik met veel plezier aan mijn proefschrift.'

In 1995 begon Janne Maaïke Gerlofs aan haar proefschrift en afgelopen zomer promoveerde ze op de functie van als-dan-zinnen in de argumentatieler. 'Kun je daar op promoveren?' was de eerste vraag die bij ondergetekende opkwam. Reden genoeg voor een interview met deze kersverse promovenda in de taalwetenschappen.

Tekst: Sophie Reinders

Beeld: Renate Klinkenberg

Moet je de vraag 'kun je promoveren op als/dan?' vaak beantwoorden?

'Ik moet het wel vaak motiveren ja, maar mensen vinden het over het algemeen wel leuk. Die "als/dan-zinnen" noemen wij binnen de argumentatieler conditionele zinnen. Het zijn fascinerende zinnen: iedereen gebruikt ze voortdurend ("als we dat huis kopen...", "als de OV-kaart wordt afgeschaft...") en qua argumentatie zijn ze heel ingewikkeld.'

Kun je – voor de leken onder ons vereenvoudigd – uitleggen wat je precies onderzocht hebt?

'Argumentatietheoretici houden zich onder meer bezig met het beoordelen van argumentatie. In argumentatie kun je dingen ook hypothetisch

stellen. Dan zeg je niet "de zon schijnt" – een zin waarvan je de waarheid makkelijk kunt vaststellen –, maar bijvoorbeeld "als de zon zou schijnen, dan zou het een prachtige dag zijn". Ook al schijnt de zon niet, de zin blijft dan opgaan. Mijn onderzoek richt zich op als/dan-zinnen en hoe je die binnen argumentatie kunt beoordelen, hoe je daar relevante kritiek op kunt geven.'

Heb je iets nieuws ontdekt?

'Binnen de argumentatieler was er eigenlijk niks over geschreven, dus mijn onderzoek voegt sowieso iets toe. Men zei hooguit "let goed op als je een als-dan-constructie tegen komt binnen een betoog," maar hoe die zinnen beoordeeld moesten worden was niet eerder onderzocht. Binnen de logica hield men zich er al ver voor Christus mee bezig en ook linguïsten hebben zich in als-danzinnen verdiept. Het ging dan bijvoorbeeld om het type zin "als je honger hebt, dan staan er koekjes op de kast." Dat is een rare voorwaardelijke zin, want het is helemaal geen voorwaarde. Die koekjes staan op de kast, of je nu honger hebt of niet.'

De oplossing die de standaardlogica biedt voor het beoordelen van als-dan-zinnen roept vraagtekens op. Zij stelt dat een als-dan-zin maar in één geval onwaar is: als het als-gedeelte waar is en het dan-gedeelte onwaar. 'Als het regent, dan worden de straten nat' is onwaar als het regent maar de straten droog zijn. In alle andere omstandigheden is de zin waar. Maar wat moeten

we dan met zinnen waarvan het eerste gedeelte onwaar is – bijvoorbeeld: "als McCain de president van Amerika is..." – dan maakt het niet uit wat er verder nog in de zin staat: als we de standaardoplossing van de logica volgen, is de zin is altijd waar.

Deze en andere vreemde uitkomsten in de logica heb ik proberen te verklaren door de logica te koppelen aan de argumentatietheorie. Ik heb laten zien dat conditionele zinnen in argumentatie om verschillende redenen kunnen worden gebruikt. Soms is een als-danzin nodig omdat er onzekerheid bestaat over een uitkomst (ik weet niet of Obama het health plan erdoor krijgt, maar *als het hem lukt, dan blijft hij zeker acht jaar president*). In andere gevallen wil een spreker zijn gesprekspartner er juist van overtuigen dat het als-gedeelte onwaar is (Natuurlijk zijn de moslims niet uit op wereldheerschappij, *als ze daarop uit zouden zijn, zouden ze die al lang hebben bereikt*). Als je kijkt naar de functie die een als-danzin in de argumentatie vervult, kun je die vreemde uitkomsten in de logica heel eenvoudig verklaren.

Ik zie dat je al in 1995 begonnen bent. Heb je al die tijd naar die functies gezocht?

'Ik heb er niet fulltime aan gewerkt. Ik heb een eigen bedrijf en geef trainingen in argumenteren. Bijvoorbeeld aan juristen – advocaten en rechters –, maar ook aan overheidsinstanties. Zo leer ik mensen bij de IND hoe je op een heldere manier uitlegt dat iemand geen verblijfsvergunning krijgt. Dit alles doe ik in Nederland, maar ook voor het Europees Parlement in Brussel en in Suriname. In mijn vakanties werkte ik met veel plezier aan mijn proefschrift.'

En nu ben je eindelijk gepromoveerd. Zou je aan de universiteit willen werken?

'Nee. Het was heel fijn om naast mijn proefschrift te werken. Door veel met argumenteren bezig te zijn stuitte ik vaak op voorbeelden waarbij ik dacht "waarom doen mensen dat eigenlijk?" Mijn onderzoek is daardoor niet alleen theoretisch geneuzel, het komt ook overeen met hoe mensen redeneren in de praktijk. Bovendien geef ik zeer specialistische argumentatiecursussen, bijvoorbeeld aan strafrechters die moeten motiveren waarom zij het bewezen vinden dat iemand bijvoorbeeld een moord heeft gepleegd. Dat dwingt mij om na te denken over de vraag hoe zo'n strafmotivering eruit moet zien. Af en toe kom ik echt iets interessants tegen en lonkt een onderzoeksplek, maar in de cursussen die ik geef vind ik veel intellectuele uitdaging en ik vind het heel leuk om steeds nieuwe mensen voor me te krijgen. Hun input houdt me scherp.' ■